

LEKTORSKÉ minimum

Praktická příručka pro lektory prezenční výuky

Miroslava Dvořáková

Firemní vzdělávání
Praha
2023

O AUTORCE

Miroslava Dvořáková (1979) je absolventkou studijního oboru sociologie – andragogika na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. S lektorskou dráhou začínala již na vysoké škole jako vyučující v kombinované formě studia, což předurčilo její další profesní dráhu – vždy totiž kombinovala a kombinuje výuku na univerzitě (Palackého, Karlově, Masarykově) s lektorskou činností zaměřenou především na lektorské kompetence, hodnocení a evaluaci ve vzdělávání dospělých, tvorbu studijních textů či prezentační dovednosti. Kromě lektorské práce se věnuje také psaní popularizačních článků (například do časopisu Firemní vzdělávání, jehož je redaktorkou) a metodické práci v oblasti dalšího vzdělávání.

OBSAH

ÚVOD	5
1. LEKTOR	6
2. „V ZÁKULISÍ“ aneb PŘÍPRAVA LEKTORA NA VÝUKU	13
2.1 Publikum	14
2.1.1 Jaké informace o účastnících je potřeba získat před začátkem vzdělávací aktivity	21
2.1.2 Jak získat informace o účastnících před začátkem vzdělávací aktivity	26
2.2 Scénář	27
2.2.1 Záměry lektora	28
2.2.2 Cíle vzdělávací aktivity, resp. výsledky, jichž má být dosaženo	28
2.2.3 Obsah vzdělávací aktivity	35
2.2.4 Metody vzdělávání	50
2.3 Kulisy	51
2.4 Rekvizity	53
2.5 Kostýmy a masky	55
3. „NA JEVIŠTI“ aneb LEKTOR VE VÝUCE	56
3.1 „Tradiční představení“	57
3.1.1 Začátek aneb příprava na osvojování učiva	58
3.1.2 Zprostředkování nového učiva	64
3.1.3 Opakování a procvičování	70
3.1.4 Prověřování a hodnocení výsledků	75
3.1.5 Ukončení vzdělávací aktivity	79
3.2 „Alternativní divadlo“	81
3.2.1 Začátek vzdělávací aktivity	82
3.2.2 Průběh vzdělávací aktivity	85
3.2.3 Prověřování a hodnocení výsledků	96
3.2.4 Evaluace vzdělávací aktivity	96
4. KOMUNIKACE	99
4.1 Komunikace s účastníky	99
4.2 Dva herci v jednom divadelním kusu – tandemová výuka	109
4.3 Tréma a jak ji zvládat	110
5. TĚLO A DUŠE aneb PSYCHOHYGIENA	114
MÍSTO ZÁVĚRU ...	121
LITERATURA	122

PhDr. Miroslava Dvořáková, Ph.D.

LEKTORSKÉ minimum. Praktická příručka pro lektory prezenční výuky

Vydavatel:

Firemní vzdělávání s.r.o.

Trmická 836/5, Prosek, 190 00 Praha 9

IČO: 17732751

info@firemnivzdelavani.eu

www.firemnivzdelavani.eu

Společnost zapsána v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, spisová značka C 375756.

Odborní recenzenti:

PhDr. Olga Medlíková

Ing. Jana Puhlová

PhDr. Lucie Rohlíková, Ph.D.

Odpovědný redaktor: PhDr. Tomáš Langer

Grafická úprava a sazba: Ing. Stanislav Zrno

Obálka: David Tóth

Jazyková úprava: Mgr. Petra Novotná

Tisk: PBTisk a.s.

124 stran

1. vydání

© Firemní vzdělávání s.r.o., 2023

ISBN 978-80-908075-2-5

Tato kniha ani žádná její část nesmí být nijak použita či reprodukována bez písemného souhlasu vydavatele. Jakékoliv neoprávněné užití může být trestně stíháno. Výjimku tvoří krátké citace jako součást článků a recenzí.

ÚVOD

Víte, jak se říká člověku, který pořád mluví, ale nikdo ho neposlouchá? ... Učitel.

Text, který právě držíte v rukou, je úvodem do tématu lektorských kompetencí a obsahuje základní informace potřebné k tomu, aby věta na začátku tohoto úvodu byla skutečně pouze tak trošku otřepaným vtípem a nikoliv realitou vaší lektorské činnosti. :-)

Základní struktura této publikace je založena na tzv. dramaturgickém přístupu amerického sociologa a sociálního psychologa Ervina Goffmanna, podle kterého můžeme naše životy přirovnat k divadelnímu představení. Pro nás lektory je to analogie, která opravdu „sedí“ – na své „výstupy“ se připravujeme doma, v zákulisí, kde se učíme svoje role, které pak na jevišti (ve výukových prostorách) hrajeme pro své publikum (účastníky vzdělávací akce) podle předem stanoveného scénáře (cílů, obsahu, metod) a s využitím různých rekvizit (didaktických pomůcek a techniky), oděni do kostýmů a masek (oblečení, líčení). I my někdy zapomeneme text a potřebujeme nápovědu, i u nás, stejně jako u herců, platí, že když vyjdeme na scénu, přestanou nás bolet zuby, přejde nás kocovina a někdy si vzpomeneme i na to, co jsme snad nikdy ani nevěděli, případně to na místě odvodíme. A někdy se taky odbouráme. Hrajeme různé kusy, různé žánry, hrajeme sami nebo ve dvojici. A i u nás platí, že publikum by nemělo vidět do zákulisí, kde se poctivě a někdy „horko těžko“ připravujeme, protože představení by pak tak nějak ztratilo své kouzlo.

A právě tím, jak připravit své lektorské představení (co se děje „v zákulisí“) a jak je pak zrealizovat (co se děje „na jevišti“) a reflektovat, se budeme zabývat v této publikaci.

Jako lektorka v oblasti dalšího vzdělávání a zároveň vysokoškolská vyučující v oboru andragogika vidím lektorskou práci jako aplikaci teorie (zejména didaktiky) do praxe (lektorské práce) a práci lektora tedy jako umění založené na vědeckých poznatcích. V textu jsou proto praktická doporučení pro lektorskou práci často doplněna o informace, které slouží jako teoretický podklad, z něhož tato doporučení vychází. Další informace pak můžete najít v knihách a dalších zdrojích, na které odkazuji a které doporučuji pro bližší seznámení se s danou tematikou. Téma je široké a asi žádná kniha vás nemůže připravit na všechno, co vás může v praxi lektorské práce potkat. Neocenitelnou součástí této práce je tedy bezpochyby vlastní praxe, a především její reflexe.

Přeji vám (i sobě), aby vám tato publikace přinesla užitečné a zajímavé informace a abyste jako lektoři méně mluvili a o to více vás účastníci poslouchali.

Mirka Dvořáková

Jakákoliv zpětná vazba na tuto knihu je pro mě velkým přínosem, pokud mi ji budete chtít dát (třeba i napsat, která témata tu chybí, co více rozpracovat apod.), prosím použijte e-mailovou adresu mirka.dvorak@gmail.com.

1 LEKTOR

1

Každá správná příručka pro lektory začíná vymezením toho, kdo je lektor a co tato práce (nebo poslání?) obnáší. Ani tato nebude výjimkou. Podíváme se spolu, kde všude se lektor může uplatnit, jaké kompetence k tomu potřebuje a co je možná dobré si o této profesi a jejích nárocích uvědomit před tím, než se jí začnete věnovat.

Lektor, velmi obecně řečeno, je vzdělavatel dospělých, který je v přímé interakci s účastníky vzdělávání.

Pokud toto velmi stručné vymezení trochu rozšíříme, můžeme říct, že lektor je člověk, který prezentuje určité téma, které má vzdělávací potenciál, tedy které dává ostatním lidem možnost či příležitost se učit. Kromě vzdělávacích aktivit, o nichž zde budeme především mluvit, tedy kurzů, se lektor může uplatnit i v jiných formátech, které v posledních letech nabývají na popularitě nejen ve světě, ale i u nás. Asi nejpopulárnější jsou TED talks, PechaKucha a FuckUp Nights.

POD LUPOU: Neobvyklé formáty prezentování

TED talks

Zkratka TED vznikla spojením tří slov Technology / Entertainment / Design. Je to nezisková aktivita, jejímž principem jsou krátké, pečlivě připravené přednášky, které mají potenciál ovlivňovat lidi, jejich myšlení a jednání. Smyslem je podporovat šíření „myšlenek hodných šíření“ mezi širokou veřejnost. Vystoupení musí být krátká (do 18 minut), neformální (původně byly dokonce pánům zakázány kravaty), zajímavá a atraktivní (často podpořená nějakou formou vizualizace) a srozumitelná pro širokou veřejnost.

Přednášky (v současné době více než 3 000) jsou zdarma dostupné na webu www.ted.com. O tomto fenoménu byla napsána a i do češtiny přeložena kniha Chrise Andersona *Přednášejte jako na TEDu*, v níž je možné najít řadu dobrých rad a postřehů, které se mohou hodit obecně pro prezentování nebo lektorskou práci.

PechaKucha

PechaKucha [Pečakuča:] je formát, který vznikl původně pro setkávání architektů, designérů a umělců. Principem PechaKucha je zrychlení původně často velmi dlouhých přednášek. Základním požadavkem je 20x20, tedy že každý si pro svůj výstup připraví 20 obrázků (slajdů), přičemž každým z nich se může zabývat 20 vteřin. Vystoupení by tedy mělo trvat 6 minut 40 vteřin.

Více informací je možné nalézt na www.pechakucha.com.

POD LUPOU: Neobvyklé formáty prezentování

1

FuckUp Nights

Jedná se o akce, na nichž lidé mluví o tom, co se jim v životě zrovna nepovedlo či v čem selhali (slušně řečeno), přičemž toto selhání (pokračujeme ve slušnosti) se může týkat podnikání, práce či vztahů. Setkání mají za cíl především „oslat“ neúspěch, který je přirozenou součástí života, rozšířit si díky tomu obzory, poučit se, resp. pro zúčastněné učít se z chyb někoho jiného. Přibližně desetiminutová vystoupení jsou doplněna i rozbohem/zamyšlením se nad tím, co si z tohoto selhání vystupující odnesli a co by dnes udělali jinak.

Více informací najdete na webu www.fuckupnights.cz.

Zvlášť tento formát prezentování je pro náš způsob uvažování velmi důležitý. I přes to, že nás to roky zejména ve školách učili jinak, chyba není průšvih, ale příležitost se učit, uvědomit si, co a kde se pokazilo, a udělat věci příště jinak, že dělat chyby je „normální“ a že učit se z chyb, které udělali jiní, bolí méně než učit se z chyb svých.

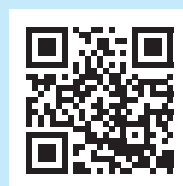
Všechny tyto formáty v zásadě směřují ke zkrácení a zhuštění projevu řečníka (vrcholem tohoto umění je **Elevator Pitch** nebo také **Elevator Speech**, doslova prezentace ve výtahu, která by měla trvat nejdéle 2 minuty), což koresponduje s trendem tzv. **microlearningu**, tedy rozdělením učiva na poměrně malé vzdělávací části, jejichž studium zabere jen pár minut času. Microlearning se zpravidla realizuje v rámci e-learningu, i v prezenčním vzdělávání se ale v současnosti doporučuje uspořádat učivo do maximálně 10minutových celků, které jsou pak skládány logicky za sebou. Souvisí to mimo jiné se schopností dospělého člověka udržet pozornost ve světě, kde je velmi mnoho podnětů (zpravidla zprostředkovaných mobilními telefony, tablety či notebooky), které přicházejí v rychlém sledu. Více si o tom řekneme dále v textu.

www.ted.com

www.pechakucha.com

www.fuckupnights.cz

Práce lektora je ale širší nebo spíše obsáhlejší. Nejde jen o to připravit si obsah a v určitém čase (v případě zmíněných forem velmi krátkém čase) jej pokud možno co nejprofesionálněji prezentovat, ale být v interakci s účastníky, reagovat na ně, vhodně využívat celou řadu metod vzdělávání, různé pomůcky, techniku, znát didaktické principy... Ale to trochu předbíháme, ke všemu se postupně dostaneme. V každém případě k tomu, aby člověk zvládl efektivně vykonávat práci lektora, potřebuje mít určité kompetence (zde chápané jako soubor znalostí, dovedností a postojů). Ty jsou vymezovány různě, většinou ale velmi podobně jako zde (dle Dvořáková & Langer, 2012):